POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Statens barnehus

Årsrapport 2018

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING 4

1.1 BAKGRUNN OG FORMÅL MED BARNEHUS 4
1.2 LOKALISERING AV BARNEHUSENE 4
1.3 UNDERAVDELINGER AV STATENS BARNEHUS 4
1.4 METODE OG DATAGRUNNLAG 4

2. RETTSLIGE RAMMER FOR STATENS BARNEHUS 6

2.1 MÅLGRUPPE FOR STATENS BARNEHUS OG FRISTER FOR GJENNOMFØRING AV AVHØR 6
2.1.1 HVEM KAN DET TAS TILRETTELAGT AVHØR AV? 6
2.1.2 FRISTER FOR GJENNOMFØRING AV AVHØR 6
2.2 KJERNEOPPGAVER SOM TILLIGGER STATENS BARNEHUS 7
2.2.1 TILRETTELAGT AVHØR 7
2.2.2 MEDISINSKE UNDERSØKELSER 7
2.2.3 OPPFØLGING OG BEHANDLING AV MÅLGRUPPEN 7
2.2.4 KOORDINERING AV TVERRFAGLIG OG TVERRETATLIG SAMHANDLING 7
2.2.5 FAGUTVIKLING 7

3. ORGANISERING OG DRIFT AV STATENS BARNEHUS 8

3.1 ORGANISATORISKE FORHOLD 8
3.1.1 BARNEHUSRÅDET 8
3.2 ANSATTE OG KOMPETANSE 8
3.3 KOMPETANSEMILJØER 9
3.3.1 POLITIHØGSKOLEN 9
3.3.2 KRIPOS 9

4. TILRETTELAGT AVHØR 10

4.1 OM FORBEREDELSE OG GJENNOMFØRING AV TILRETTELAGT AVHØR 10
4.2 STATISTIKK TILRETTELAGTE AVHØR 10
4.2.1 TOTALT ANTALL TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ BARNEHUS 11
4.2.2 TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ AVHØRTES ALDER 11
4.2.3 TILRETTELAGTE AVHØR AV PERSONER OVER 16 ÅR MED PSYKISK UTVIKLINGSHEMMING 12
4.2.4 TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ SAKSTYPER 12
4.2.5 SEKVENSIELLE AVHØR 13
4.2.6 SUPPLERENDE AVHØR 14
4.3 AVHØRTES STATUS FORDELT PÅ ROLLE 14
4.4 POLITIAVHØR GJENNOMFØRT VED STATENS BARNEHUS 15

5. OPPFØLGING OG BEHANDLING 16

6. MEDISINSKE UNDERSØKELSER 18

6.1 STATISTIKK MEDISINSKE UNDERSØKELSER 18
6.2 STATISTIKK TANNHELSEUNDERSØKELSER 19

7. OPPFØLGING OG BEHANDLING I STATENS BARNEHUS 20

7.1 SAMHANDLING MED KOMMUNALBARNEVERNTJENESTE 20
7.2 SAMHANDLING MED HABILITERINGSTJENESTEN 20
7.3 KONSULTASJONSTEAM 20
7.3.1 EVALUERING 21
7.4 INFORMASJONSTILTAK OG VEILEDNINGSTILBUD 21

8. FAGUTVIKLING 22

8.1 BARNEHUSKONFERANSEN 2018 OG JUBILEUMSKONFERANSER 22
8.2 FAGLIGE NETTVERK OG UTVIKLINGSPROSJEKTER 22
8.3 NASJONALE FAGUTVIKLINGSPROSJEKTER 23
8.4 UNDERVISNING, KOMPETANSEDELING, KURS OG KONFERANSER 23
8.5 FOREDRAG FOR UTENLANDSKE DELEGASJONER 23
8.6 FORSKNING 23

1. Innledning

Statens barnehus er en tverrfaglig virksomhet som skal bidra til at barn og særlig sårbare personer som kan ha vært utsatt for, eller kan ha vært vitne til vold eller seksuelle overgrep blir møtt med et helhetlig tilbud. Barnehuset skal tilrettelegge for at denne gruppen tilbys tilrettelagte avhør, medisinske undersøkelser, nødvendig oppfølging og behandling innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling.

1.1 Bakgrunn og formål med barnehus

Beslutningen om etablering av barnehus kom som et resultat av et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Formålet med etableringen av Statens barnehus er å sikre at barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep ikke skal utsettes for unødige belastninger i forbindelse med politiets etterforskning, hindre at barnet må fortelle sin historie flere ganger og samtidig sørge for at de får god og koordinert oppfølging. Endringene i straffeprosessloven §§ 239-239 f, som trådte i kraft 2. oktober 2015, stadfester at også voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse (særlig sårbare) omfattes av tilbudet i Statens barnehus.

1.2 Lokalisering av barnehusene

Alle politidistrikter, med unntak av Finnmark, har et barnehus. Barnehusene er lokalisert i Oslo, Moss, Hamar, Sandefjord, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Ålesund, Trondheim, Bodø og Tromsø. Barnehuset i Tromsø har særskilt kompetanse innen samisk språk og kultur.

1.3 Underavdelinger av Statens barnehus

Høsten 2016 ble det opprettet en underavdeling av barnehuset i Bodø, lokalisert i Mosjøen. Agenda Kaupang har på oppdrag fra Politidirektoratet gjennomført en følgeevaluering av pilotprosjektet. Evalueringsrapport forelå i oktober 2018. Evalueringen viser at underavdelingen har levert gode tjenester til barnets beste. Rapporten fremhever at etablering av en underavdeling er avhengig av at riktig kompetanse er tilgjengelig og at kvaliteten blir ivaretatt[1]. I 2018 er det etablert ytterligere to underavdelinger

- Statens barnehus Tromsø stedsplassert i Kirkenes.
  Underavdelingen var i drift fra april 2018. Underavdelingen i Kirkenes er er betjent to dager pr. uke og bemannes av rådgivere/psykologer fra barnehuset i Tromsø og tekniker fra politiet i Kirkenes. I samarbeid med Universitetssykehuset Nord-Norge og overgrepsmottaket i Kirkenes er det etablert et tilbud om medisinske undersøkelser ved underavdelingen. Tilbudet er per nå tilgjengelig hver annen uke.

- Statens barnehus Bergen stedsplassert i Førde.
  Underavdelingen var i drift fra oktober 2018 med fagteam fra barnehuset i Bergen, samt lokal lege og tannlege som arbeider ved barnehuset. Siden oppstart har det vært tatt imot 30 nye barn.

1.4 Metode og datagrunnlag

Årsrapporten skal gi et bilde av virksomheten i barnehusene i 2018. Det statistiske materiale er basert på barnehusenes egne innrapporteringer av utvalgte data ved årets slutt.

[1] https://kilden/globalassets/nyheter/nordland/nordland-2019/r9581-folgeevaluering-etablering-av-underavdeling-av-barnehus-i-norland-....pdf

Barnehusene har pr i dag et journalsystem som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar den sammensatte virksomheten. Aktiviteten registreres i ulike systemer og dels manuelt, og det er ikke en enhetlig statistikkføring. Det tas derfor forbehold om at det knytter seg en viss usikkerhet til datagrunnlaget. Videre har utformingen av Årsrapport for Statens barnehus vært under utvikling de to siste årene og det vil derfor kunne være utfordringer med å sammenligne datamaterialet fra tidligere årsrapporter.
Tallene i rapporten er ikke direkte sammenlignbare med statistikk som presenteres i Årsrapport om tilrettelagte avhør da de er basert på ulike kilder. Sistnevnte er basert på en kombinasjon av uttrekk fra politiets register og egen manuell rapportering fra politidistriktene.

Barnehusene har i ulik grad beskrevet egne aktiviteter og tiltak. Disse er omtalt i rapporten[2] for å gi et bilde av bredde og innhold i barnehusenes virksomhet, uten at omtalen er ment å gi et uttømmende bilde. Det enkelte barnehus kan således ha større tilbud og flere aktiviteter enn hva som fremkommer i denne rapporten.

[2] Dette er en generell omtale av utviklings og samhandlingsarbeid som pågår i barnehusene.

2. Rettslige rammer for Statens barnehus

2.1 Målgruppe for Statens barnehus og frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven §§ 239- 239 f regulerer bl.a. hvem det skal tas tilrettelagt avhør av, frister og hvor avhøret skal gjennomføres.

2.1.1 Hvem kan det tas tilrettelagt avhør av?

Det *skal* tas tilrettelagt avhør av fornærmede og vitner under 16 år, eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse i saker som gjelder:

- Seksuallovbrudd (straffeloven kap.26)
- Kroppsskade (straffeloven § 273)
- Drap (straffeloven § 275)
- Mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282)
- Kjønnslemlestelse (straffeloven § 284)

Tilsvarende bestemmelser i straffeloven av 1902 omfattes også.

Fornærmede og vitner under 16 år eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør i saker om andre straffbare forhold dersom hensynet til den fornærmede eller vitnet tilsier det.

Fornærmede mellom 16 og 18 år i saker som gjelder overtredelse av straffeloven §§ 312 - 314 (dvs. incest, søskenincest og seksuell omgang med andre nærstående for eksempel fosterbarn/stebarn) *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør dersom hensynet til fornærmede tilsier det.

Politiets adgang til å snakke med barn i forbindelse med straffesak er nærmere konkretisert av riksadvokaten[3].

2.1.2 Frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven § 239 e angir hvilke frister som gjelder for gjennomføring av tilrettelagt avhør. Det tilrettelagte avhøret skal gjennomføres snarest mulig, men fristene differensieres noe ut fra sakens alvor og karakter. Avhøret skal gjennomføres innen en til tre uker, fristens lengde avhenger blant annet av type sak og barnet/den særlig sårbares rolle (som vitne, eller fornærmet). Fristen løper fra anmeldelsestidspunkt eller fra det tidspunktet det er kjent for politiet at det skal vurderes å gjennomføre tilrettelagt avhør. Hensikten med fristene er å ivareta barnet/den særlig sårbare og øke sannsynligheten for å få relevant informasjon om det mulige straffbare forholdet.

Avhøret skal skje senest innen en uke i de akutte sakene der:

a) fornærmede skal avhøres om en handling som skjedde for mindre enn to uker siden
b) den fornærmede som skal avhøres har gitt en fullstendig beretning om forholdet
c) det er grunn til å tro at forklaringen er nødvendig for å beskytte fornærmede eller vitnet.

Avhøret skal skje innen to uker i saker der:

a) vitnet er under seks år, eller
b) vitnet er fornærmet i saken

[3] Riksadvokaten, ref. 2015/00483-019 av 21.10.2015 Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer

I øvrige saker er fristen tre uker. Fristen kan forlenges med en uke dersom politiet før fristen utløper har foretatt tidkrevende etterforskingsskritt eller forberedelser som er nødvendige av hensyn til vitnet eller kvaliteten på avhøret. Det samme gjelder dersom avhørsleder og barnehuset er enige om at det er klart til vitnets beste at avhøret utsettes.

2.2 Kjerneoppgaver som tilligger Statens barnehus

Statens barnehus er tillagt følgende fem kjerneoppgaver[4]: tilrettelagte avhør, medisinske undersøkelser, oppfølging og behandling av målgruppen innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling.

2.2.1 Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør gjennomføres som ledd i politiets etterforskning. Statens barnehus skal koordinere og tilrettelegge for at barnet, eller annen særlig sårbar fornærmet/vitne møtes på en trygg og helhetlig måte når avhøret skal gjennomføres. Formålet er å redusere belastningen for den enkelte og pårørende. Barnehusene skal samarbeide tett med påtalemyndigheten i politiet, som leder etterforskningen.

2.2.2 Medisinske undersøkelser

Statens barnehus skal tilrettelegge for at det etter beslutning fra påtaleansvarlig jurist gjennomføres klinisk rettsmedisinsk og odontologisk undersøkelse av fornærmede. Undersøkelsene har som formål å sikre bevis med tanke på en mulig fremtidig hovedforhandling og skal som hovedregel gjennomføres ved barnehuset.

For øvrig skal fornærmede som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, men hvor det ikke er gjennomført en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, gis tilbud om en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen skal ivareta barnets/den særlig sårbare voksnes helse- og omsorgssituasjon og gjennomføres utenfor straffesak.

2.2.3 Oppfølging og behandling av målgruppen

Statens barnehus skal kartlegge og avklare barnets/den særlig sårbare voksnes behov for videre oppfølging og behandling, og vurdere hvilke hjelpetilbud som skal gis. Barnehusene skal være en samarbeidsarena for de etater som deltar i arbeidet rundt avhørte og det er derfor nødvendig at samarbeidsaktørene har god kjennskap til hverandres arbeidsmetoder, saksbehandlingsrutiner og regler, samt relevant regelverk.

2.2.4 Koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling

Barnehusene skal koordinere involverte aktører i hjelpeapparatet og i den strafferettslige prosessen før, under og etter avhør.

2.2.5 Fagutvikling

Statens barnehus skal drive fagutvikling, kompetansedeling og utvikling av egen virksomhet for å sikre god kvalitet på sitt arbeid. Dette innebærer å holde seg oppdatert på gjeldende forskning, gi faglig råd og veiledning, bidra med undervisning ved relevante utdanningsinstitusjoner og bidra i opplæring.

[4] Felles retningslinjer for Statens barnehus (POD 19. desember 2016)

3. Organisering og drift av Statens barnehus

3.1 Organisatoriske forhold

Statens barnehus er en del av politiet og er underlagt og styres av politimesteren i det politidistriktet barnehuset er lokalisert. Det enkelte barnehus har en egen leder.

Politidirektoratet har ansvar for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene, herunder Statens barnehus.

Barnehusene er noe ulikt organisert i det enkelte politidistrikt, men flertallet av distriktene har valgt å organisere barnehuset under Felles enhet for etterretning og etterforskning/Felles enhet for etterretning, forebygging og etterforskning.

3.1.1 Barnehusrådet

Barnehusrådet ble etablert i 2014 og er et sentralt organ med deltakere fra involverte offentlige virksomheter:

- Politidirektoratet
- Helsedirektoratet
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Riksadvokatembetet
- En representant for barnehusene (leder)
- En representant for politidistriktene (politimester)

Barnehusrådet er et rådgivende organ. Det skal fremme forståelse for barnehusenes arbeid i linjen og relevante fagmiljøer, og sikre godt samarbeid mellom berørte instanser. Rådet skal også være en arena for utveksling av faglige problemstillinger og for utvikling av gode og hensiktsmessige arbeidsprosesser. Medlemmene skal sikre at barnehusenes arbeid gis tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet i egen organisasjon. Politidirektoratet er sekretariat for Barnehusrådet.

I 2018 ble det avholdt tre møter. Disse omhandlet i hovedsak barnehusenes organisatoriske plassering i politidistriktene, mandat for evaluering av barnehusene og Barnehusrådets rolle og mandat.

3.2 Ansatte og kompetanse

Barnehusene hadde totalt 158,5 årsverk pr. 31.12.2018. Til sammenligning var det i alt 146,8 årsverk ved utgangen av 2017, hvilket tilsvarer en økning på 7,9 prosent. Gjennom øremerkede midler har bemanningen ved barnehusene blitt styrket gjennom året.

Hvert barnehus har en leder i full stilling. Lederne har ulik utdanningsbakgrunn og har bred erfaring fra fagfeltene representert i barnehusenes mandat. I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus, som trådte i kraft 19. desember 2016, skal det være ansatt psykolog ved det enkelte barnehus. Pr. 31.12.2018 hadde alle barnehusene ansatt en eller flere psykologer, totalt var det 17 årsverk. Seniorrådgivere (blant annet sykepleier, klinisk sosionom, barnevernspedagog) utgjør den største kategorien av ansatte, med i alt 82,5 årsverk pr. 31.12.2018.

Øvrig personell går under kategorien administrative og koordinerende oppgaver, deriblant egne ansatte som ivaretar tekniske oppgaver knyttet til avhørene. Til sammen utgjorde disse 42 årsverk.

3.3 Kompetansemiljøer

3.3.1 Politihøgskolen

Politihøgskolen (PHS) har ansvar for å utdanne særlig egnede avhørere og har tre ulike studietilbud;

Avhør av barn og ungdom
I studieåret 2017/2018 ble det tatt opp i alt 16 studenter til grunnutdanningen "Avhør av barn og ungdom". 12 studenter avla eksamen i 2018, mens fire studenter vil gjennomføre eksamen senere.

Avhør av sårbare
Avhørsmetoden "sekvensielle avhør" er spesielt rettet mot avhør av barn i førskolealder og psykisk utviklingshemmede voksne. Høsten 2018 påbegynte 19 studenter studiet, og disse vil avlegger eksamen høsten 2019.

Påtalejurister i ledelse av tilrettelagte avhør
Avhørslederstudiet har som formål å bidra til kunnskap og ferdigheter i avhørsledelse slik at begge parters rettssikkerhet ivaretas. Det fokuseres særlig på hva som kan utfordre objektivitetsplikten. Det var stor søkning til studiet, i alt 54 søkere til 24 studieplasser. Som følge av mange søkere ble antallet studieplasser økt til 30, og 27 studenter fullførte studiet våren 2018.

Barnehusenes rolle under utdanningene
Fagpersonell fra Statens barnehus bidrar i undervisningen ved ovennevnte studie. Dette gjelder blant annet kunnskap om traumer og fenomenforståelse, barns normalutvikling og samhandling rundt tilrettelagte avhør. Et viktig tema er hvordan politi- og påtalemyndighet kan nyttiggjøre seg barnehusenes fagkunnskap som en ressurs i etterforskningen og ved gjennomføringen av avhør av barn, unge- og særlig sårbare voksne.

Utvalgte medarbeidere fra barnehusene inngår også som veiledere og sensorer under studiet om avhør av særlig sårbare.

3.3.2 Kripos

Kripos har en viktig rolle som metodeutvikler og bidragsyter innenfor fagområdet avhør av barn og andre særlig sårbare, og er en sentral fagressurs ved gjennomføringen av avhørsutdanningene ved PHS.

For 12. år på rad gjennomført Kripos også i 2018 seminar om tilrettelagt avhør. Seminaret gikk over to dager og samlet 250 deltakere fra politidistriktene og Statens barnehus. Årets tema var avhørsmetode – "back to basic" der deltakerne fikk innføring i formålet med metodens faser, hva de omhandler og hvorfor det er viktig å følge disse.

Kripos gjennomførte også et todagers seminar om sekvensielle avhør for avhørere som har gjennomført utdanningen "Avhør av sårbare" og ansatte som har en veilederrolle ved barnehusene. Hovedfokus var gjennomføring av sekvensielle avhør, bruken av pauser og barn med diagnoser. Barnehusenes barnefaglige kompetanse, samt kompetanse om psykisk helse, blir vektlagt og brukt under disse samlingene.

Ytterligere har Kripos gjennomført en fagsamling i samarbeid med alle barnehusene hvor hovedfokus var veiledning og evaluering av spesialavhørere. Også avhørsledere og etterforskere som jobber med tilrettelagt avhør ble invitert.

4. Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør er en sentral oppgave for barnehuset. Et tilrettelagt avhør forutsetter god forberedelse og gjennomføring i henhold til gjeldende regelverk. Blant annet skal barnehuset bidra i samrådsmøter og ettermøter.

4.1 Om forberedelse og gjennomføring av tilrettelagt avhør

Straffeprosessloven § 239 gir rammer for gjennomføring av avhøret, hvem som skal tilbys tilrettelagt avhør, hvordan avhøret skal gjennomføres og hvilke frister som gjelder. Forskrift om tilrettelagte avhør gir utfyllende regler. Det følger blant annet av forskriften at avhørene som hovedregel skal gjennomføres ved Statens barnehus.

Politiet kan beslutte tilrettelagt avhør som ledd i etterforskningen av en straffesak. Tilrettelagt avhør skal som hovedregel tas av en politietterforsker med særskilt videreutdanning og ledes av en påtalejurist med utvidet påtalekompetanse. Avhørsleder fastsetter tidspunkt for avhøret. Avhørsleder skal som hovedregel være til stede på barnehuset når det tilrettelagte avhøret gjennomføres. Det kan imidlertid gjøres unntak for de tilfeller det er ubetenkelig av hensyn til ivaretakelsen av barnet og siktedes rettsikkerhet. I sistnevnte tilfeller ledes avhøret ved bruk av videolink. Avhørsleder har et særlig ansvar for å fremskaffe en klar og sannferdig forklaring og våke over at saken blir fullstendig opplyst[5].

Det foretas lyd- og billedopptak av avhørene, og disse avspilles i retten under en eventuell hovedforhandling.

Som ansvarlig for straffesaksbehandlingen har påtalemyndigheten i politiet ansvar for å påse at fristen for å gjennomføre tilrettelagt avhør overholdes, mens barnehusene har en viktig oppgave i å tilrettelegge for gjennomføring av selve avhøret og å følge opp barna etter at avhøret har funnet sted. Barnehusenes kunnskap om traumer, psykisk helse og barnefaglig kompetanse benyttes før, under og etter avhør.

Avhørsleder har ansvar for at det gjennomføres samrådsmøte forut for selve avhøret, jf. forskrift om tilrettelagte avhør § 3[6]. I samrådsmøtet deltar blant annet medarbeidere ved barnehuset og formålet er å planlegge praktiske forhold rundt avhøret. Forhold rundt barnet som det må tas hensyn til under gjennomføringen av avhøret forsøkes avklart. Barnehusene benytter også "samråd" (samrådsmøte 2) som verktøy for å planlegge og koordinere tiltakene rundt barnet etter gjennomført avhør.

4.2 Statistikk tilrettelagte avhør

Flere barnehus har opplevd redusert avhørstilfang i 2018. Nedgangen kan ha ulike årsaker.

Totalt ble det gjennomført 5 666 tilrettelagte avhør ved de 11 barnehusene. Antall avhør inkluderer både førstegangsavhør, supplerende avhør og fortsettende avhør.

I enkelte tilfeller er det behov for bistand av spesialavhørere fra Kripos.

Kripos oppgir å ha bistått ved 212 tilrettelagte avhør i 2018. Av disse var 111 sekvensielle avhør av førskolebarn, 43 var personer med diagnose og/eller særlig sårbarhet, og 53 var avhør av eldre søsken. 122 av avhørene var i saker med mistanke om seksuelle overgrep og 90 avhør hvor det var mistanke om vold (i nære relasjoner).

[5] Straffeprosessloven § 239a

[6] Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør) av 24.09.2015 nr. 1098

4.2.1 Totalt antall tilrettelagte avhør fordelt på barnehus

Nedenfor presenteres en oversikt over antall tilrettelagte avhør som er gjennomført ved det enkelte barnehus.

Tabell 1. Tilrettelagte avhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall avhør
Bergen	Vest	492
Bodø	Nordland	369
Hamar	Innlandet	238
Kristiansand	Agder	359
Moss	Øst	850
Oslo	Oslo	758
Sandefjord	Sør-Øst	741
Stavanger	Sør-Vest	624
Tromsø	Troms & Finnmark	372
Trondheim	Trøndelag	569
Ålesund	Møre og Romsdal	294
Totalt		5 666

Sammenliknet med 2017 utgjorde den totale nedgangen 777 tilrettelagte avhør. Figuren nedenfor illustrerer endringene ved de ulike barnehus.

Figur 1. Tilrettelagte avhør 2017 sammenlignet med 2018

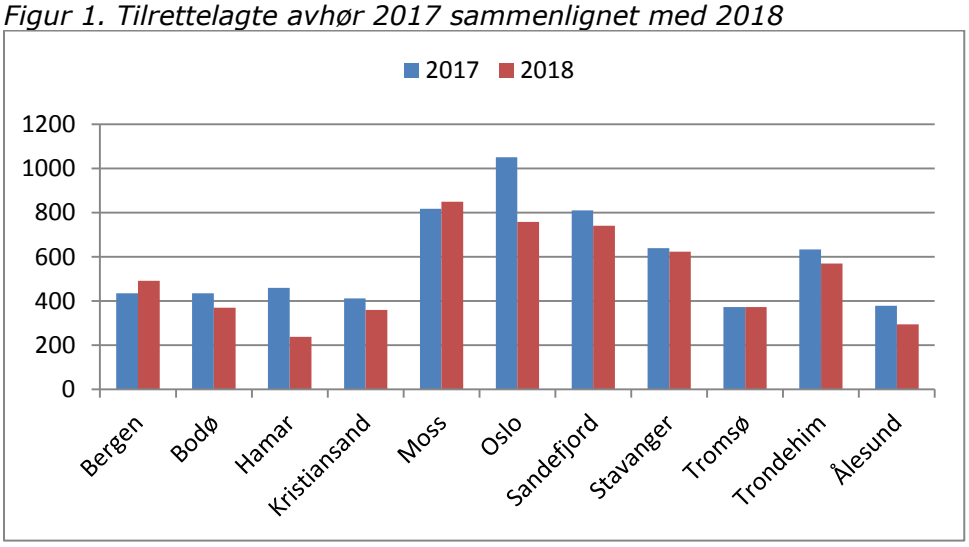

4.2.2 Tilrettelagte avhør fordelt på avhørtes alder

De fleste førstegangsavhørene, 94,7 prosent, gjaldt barn under 16 år. Det ble gjennomført flest avhør av aldersgruppen 6-12 år, og færrest av personer i aldersgruppen 16-18 år.

Figur 2. Tilrettelagte avhør fordelt på alder

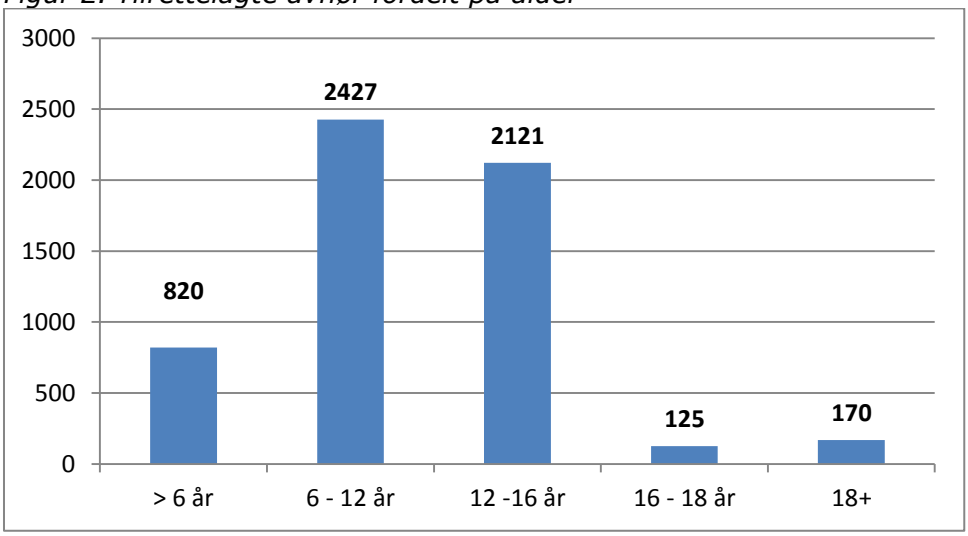

4.2.3 Tilrettelagte avhør av personer over 16 år med psykisk utviklingshemming

En fornærmet eller vitne med psykisk utviklingshemming skal avhøres i tilrettelagt avhør. Normalt gjennomføres avhøret sekvensielt, jf. pkt 4.2.5.

I 2018 ble det gjennomført 149 tilrettelagte avhør av denne gruppen.

4.2.4 Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper

Nedenfor gis en oversikt over hvordan de tilrettelagte avhørene fordeles på ulike sakstyper.

Tabell 2. Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper

Vold i nære relasjoner	Seksuelle overgrep	Annet
3 376	2 215	75

Figur 3. Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper

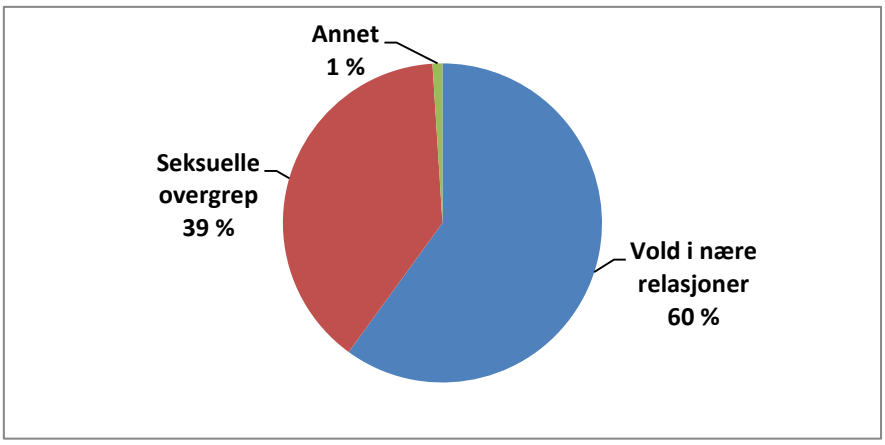

4.2.5 Sekvensielle avhør

Sekvensielle avhør er en avhørsmetodikk som benyttes ved avhør av barn under seks år og særlig sårbare voksne. Avhør av denne gruppen skal fortrinnsvis gjennomføres av personell med særskilt utdanning fra Politihøgskolen. Ved barnehusene er det særskilte medarbeidere som har spesialisert seg på denne gruppen og bidrar med sin kompetanse før, under og etter avhør i samarbeid med spesialavhører og påtalejurist.

Sekvensielle avhør er mer ressurskrevende enn andre tilrettelagte avhør, da avhøret foretas i flere sekvenser og kan gå over flere dager.

I 2018 ble det gjennomført totalt 1 107 sekvensielle avhør.

Tabell 3. Sekvensielle avhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall avhør
Bergen	Vest	79
Bodø	Nordland	95
Hamar	Innlandet	48
Kristiansand	Agder	50
Moss	Øst	180
Oslo	Oslo	167
Sandefjord	Sør-Øst	137
Stavanger	Sør-Vest	118
Tromsø	Troms & Finnmark	60
Trondheim	Trøndelag	108
Ålesund	Møre og Romsdal	65
Totalt		1 107

Av de totalt 1 107 avhørte var 66,6 prosent (738) under seks år.

Figur 4. Sekvensielle avhør fordelt på aldersgrupper.

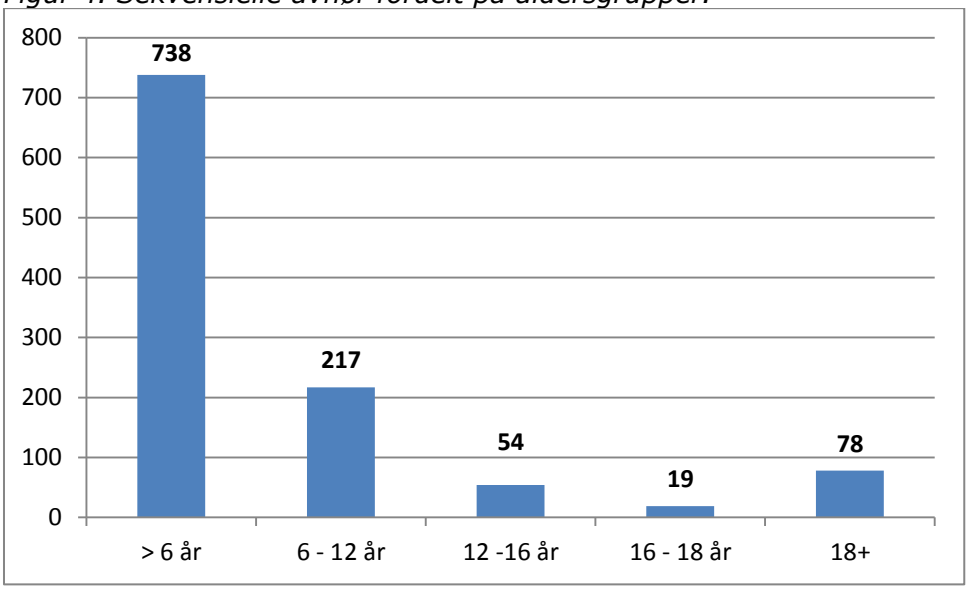

4.2.6 Supplerende avhør

Formålet med et supplerende avhør er å stille spørsmål av betydning for straffesaken, men som ikke ble stilt under førstegangsavhøret. Supplerende avhør skjer enten på begjæring fra forsvarer, fornærmede eller etter beslutning av påtaleansvarlig jurist.

I 2018 ble det gjennomført totalt 337 supplerende avhør.

4.3 Avhørtes status fordelt på rolle

Av de 5 666 tilrettelagte avhørene er 4 680 (83 %) oppgitt å være avhør av fornærmet og 974 (17 %) avhør av vitner.[7]

Av de som hadde status *fornærmet* var 60 prosent i saker om vold, 39 prosent i saker om seksuallovbrudd og 1 prosent ved andre typer lovbrudd.

Av de avhørte *vitnene* var 57 prosent vitne i saker som gjaldt vold, 41 prosent i saker vedrørende seksuallovbrudd og 2 prosent vitne til andre typer lovbrudd.

Figur 5. Fornærmede og vitner fordelt på sakstype

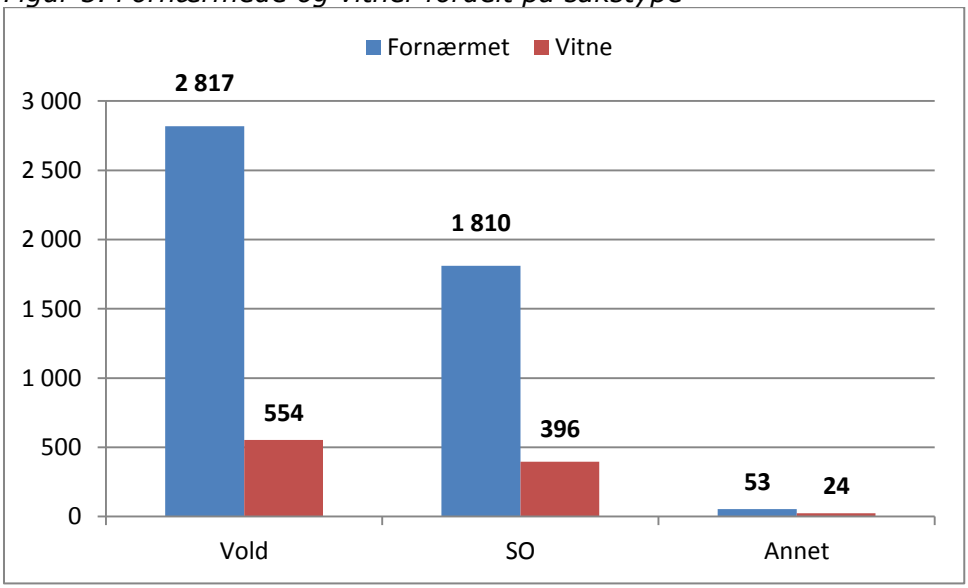

[7] Barn som er vitne til vold kan ha status som fornærmet, jf. Rettstidene 2010 s. 942

4.4 Politiavhør gjennomført ved Statens barnehus

Mistenkte/siktede under 18 år omfattes ikke av målgruppen for tilrettelagt avhør (sekap.2.1). Etter beslutning fra påtalejurist kan det under gitte omstendigheter likevel gjennomføres ordinære politiavhør av denne gruppen ved barnehuset.

I 2018 ble det gjennomført totalt 344 politiavhør ved Statens barnehus.

Tabell 4. Politiavhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall avhør
Bergen	Vest	30
Bodø	Nordland	22
Hamar	Innlandet	6
Kristiansand	Agder	27
Moss	Øst	63
Oslo	Oslo	68
Sandefjord	Sør-Øst	26
Stavanger	Sør-Vest	36
Tromsø	Troms & Finnmark	35
Trondheim	Trøndelag	16
Ålesund	Møre og Romsdal	15
Totalt		344

Av de totalt 344 gjennomførte politiavhørene var 80 % av de avhørte i aldersgruppen 12-18.

Barnehusene registrerer særskilt politiavhør som tas av barn, unge og andre særlig sårbare med seksuell skadelig adferd.

Totalt ble det i 2018 gjennomført 134 avhør av denne gruppen.

Figur 6. Politiavhør av personer med seksuell skadelig adferd fordelt på alder

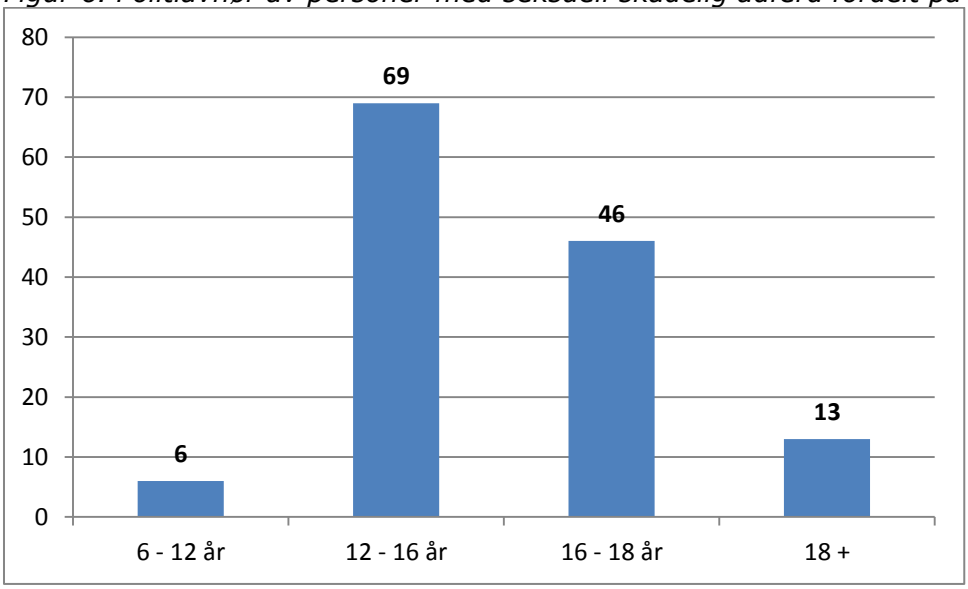

5. Oppfølging og behandling

Oppfølging av den enkelte før, under og etter avhør utgjør en stor del av arbeidet ved barnehusene. Arbeidet innebærer ulike tiltak som kartlegging av psykisk helse, oppfølgingssamtaler, psykoedukasjon, kriseintervensjon eller kortere behandlingsforløp, veiledning til omsorgspersoner og andre hjelpeinstanser rundt barnet og familien. Alle får tilbud om en vurderingssamtale i etterkant av avhøret. Ved behov for langvarig oppfølging/terapi bistår barnehuset med overføring til lokalt hjelpeapparat.

Alle i målgruppen får oppfølging/behandling den dagen avhøret gjennomføres. I 2018 har totalt 2 736 vitner og fornærmede også fått oppfølging og/eller behandling på senere tidspunkt. Nærmere halvparten av målgruppen får tiltak etter avhørsdagen.

Figur 7. Oppfølging og behandling av vitner og fornærmede

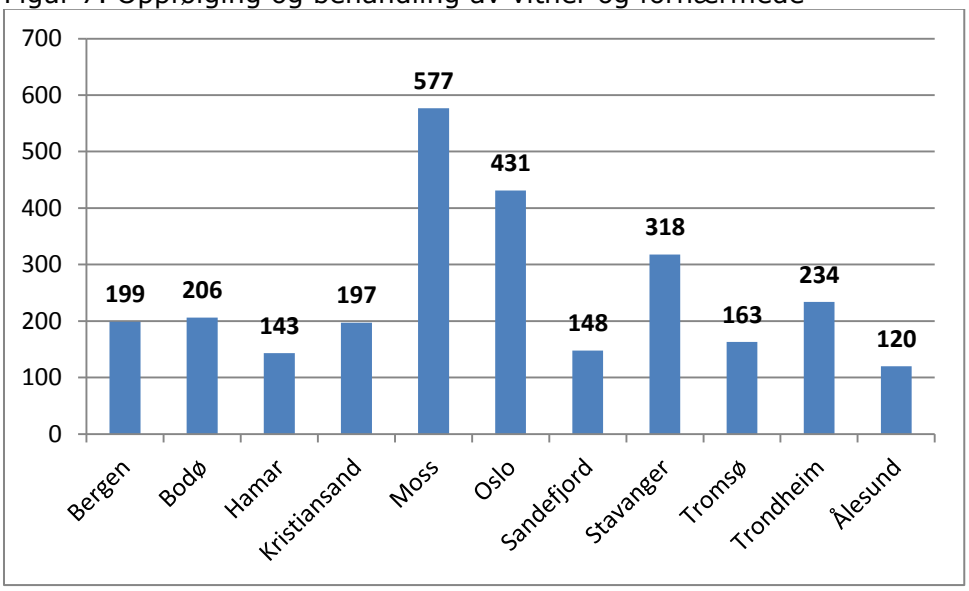

Åtte av barnehusene har gitt tilbudt om oppfølging og behandling til pårørende. I 2018 utgjorde dette totalt 1 191 tilfeller.

Figur 8. Oppfølging og behandling av pårørende

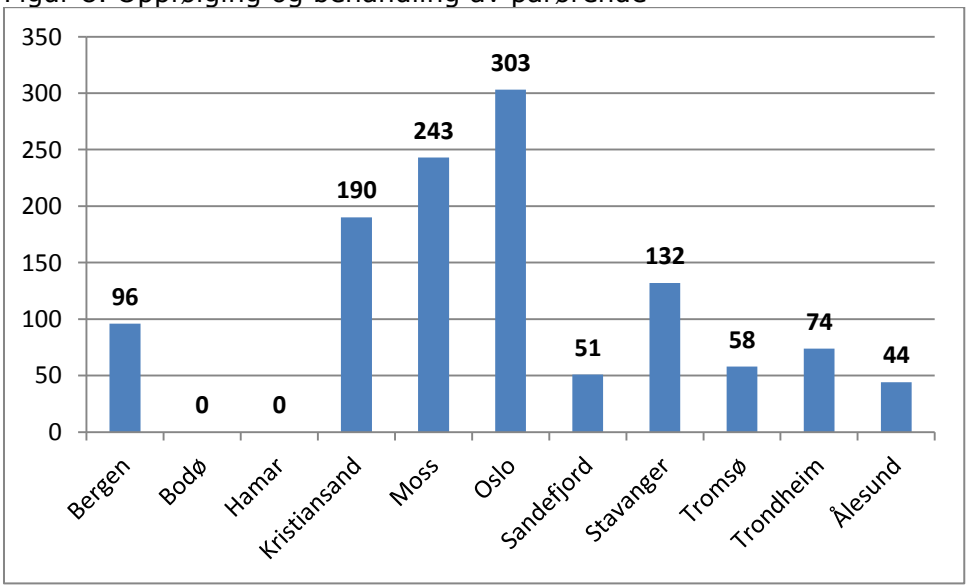

I tillegg har 8 barnehus gitt tilbud om oppfølging og behandling til mistenkte og siktede. Totalt har 209 fått tilbud om dette i 2018.

Figur 9. Oppfølging og behandling av mistenkte og siktede

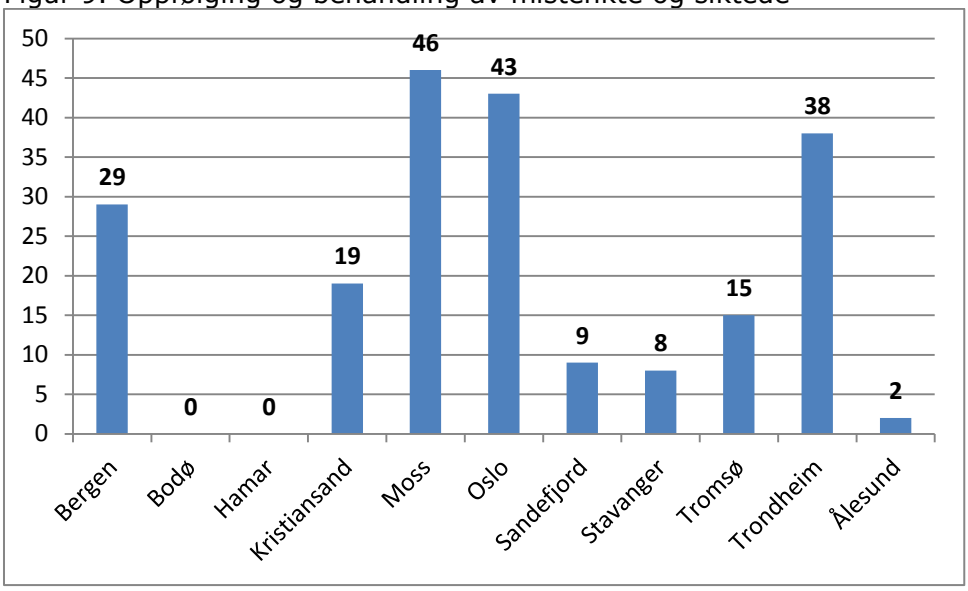

6. Medisinske undersøkelser

I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus skal det utføres medisinsk undersøkelse:

- I de tilfeller påtalemyndigheten begjærer det av hensyn til bevissikring (klinisk rettsmedisinsk undersøkelse)
- I saker vedrørende mishandling i nære relasjoner eller seksuelle overgrep hvor påtalemyndigheten ikke har begjært en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, skal fornærmede tilbys en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen gjennomføres kun dersom fornærmede og dens verge samtykker.

Barnehusene har inngått samarbeidsavtaler om helsetjenester med lokale sykehus. Journaler og opplysninger blir ført i det aktuelle helseforetakets pasientsystem.

Som ledd i å sikre oppfølgingen av helsetjenestens pålagte oppgaver i barnehusene er det i 2018 utarbeidet en mal for samarbeidsavtale mellom helseforetak og politidistrikt. Samarbeidsavtalen er utarbeidet i henhold til Felles retningslinjer for Statens barnehus.

I regi av Helsedirektoratet er det utarbeidet "Faglige råd for klinisk rettsmedisinske og medisinske undersøkelser i Statens barnehus".

De faglige rådene skal styrke kvaliteten og sikre enhetlig tilbud i de undersøkelsene som gjennomføres ved Statens barnehus.

6.1 Statistikk medisinske undersøkelser

I 2018 er det gjennomført totalt 1 335 medisinske undersøkelser. Av disse var 1 286 klinisk rettsmedisinske undersøkelser og 49 medisinske undersøkelser. Noen av de innrapporterte undersøkelsene kan være gjennomført ved sykehus. Det forekommer også at undersøkelser som er gjennomført ved sykehus ikke inngår i barnehusets statistikk. Dette som følge av ulik registreringspraksis ved barnehusene.

Tabell 7. Medisinske undersøkelser fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Klinisk rettsmedisinske undersøkelser	Medisinske undersøkelser	Totalt antall undersøkelser
Bergen	Vest	126	0	126
Bodø	Nordland	60	0	60
Hamar	Innlandet	25	0	25
Kristiansand	Agder	125	6	131
Moss	Øst	280	2	282
Oslo	Oslo	234	1	235
Sandefjord	Sør-Øst	46	3	49
Stavanger	Sør-Vest	87	1	88
Tromsø	Troms & Finnmark	146	3	149
Trondheim	Trøndelag	132	33	165
Ålesund	Møre og Romsdal	25	0	25
Totalt		1 286	49	1 335

Antall medisinske undersøkelser har økt med 21 % sammenliknet med 2017. Figuren nedenfor viser endingen fra 2017 til 2018 fordelt på de ulike barnehusene.

Figur 10. Medisinske undersøkelser 2017 sammenlignet med 2018

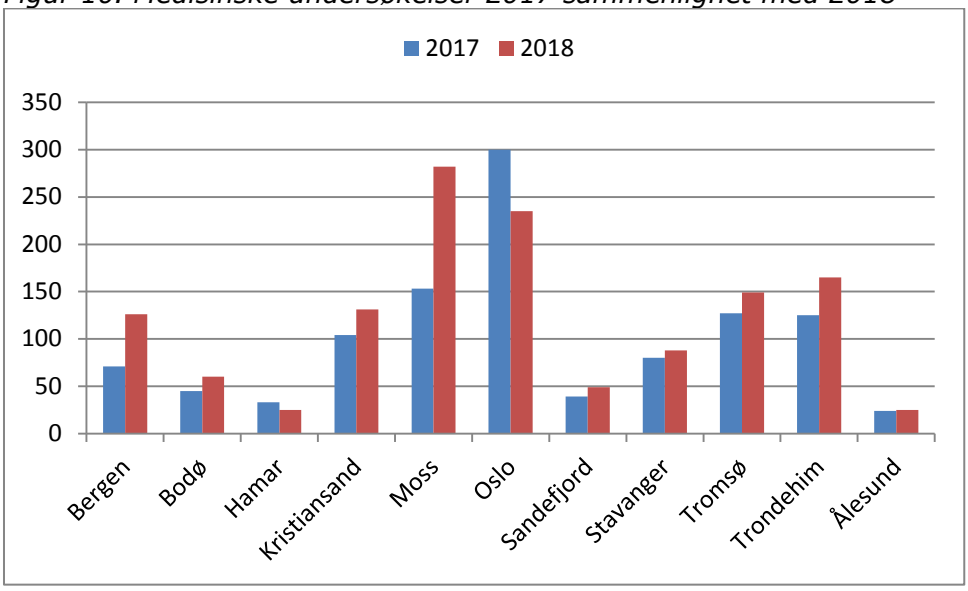

6.2 Statistikk tannhelseundersøkelser

Ved utløpet av 2018 var det tilbud om tannhelseundersøkelse ved 8 av barnehusene. Totalt ble det gjennomført 360 undersøkelser.

Tabell 8. Tannhelseundersøkelse fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall undersøkelse
Bergen	Vest	62
Bodø	Nordland	0
Hamar	Innlandet	2
Kristiansand	Agder	108
Moss	Øst	77
Oslo	Oslo	18
Sandefjord	Sør-Øst	0
Stavanger	Sør-Vest	6
Tromsø	Troms & Finnmark	36
Trondheim	Trøndelag	51
Ålesund	Møre og Romsdal	0
Totalt		360

Statistikken viser at det er store forskjeller på hvor omfattende tilbudet er ved det enkelte barnehus.

7. Oppfølging og behandling i Statens barnehus

Et av formålene med barnehuset er at barnet skal sikres en kartlegging av nødvendig oppfølging og behandling. Mange av barna som kommer til Statens barnehus har symptomer som gir mistanke om utviklingstraumer, posttraumatisk stresslidelse, depresjon, angst og andre nærliggende tilstander. Traumesymptomene kan være svært belastende og det er behov for raskt tilgang til kriseintervensjoner, stabiliserende tiltak og behandling.

Formålet med kartleggingen er å vurdere den utsattes hjelpebehov og hvilket tilbud vedkommende skal gis og av hvem. Det vurderes hvorvidt barnet skal henvises til lokalt hjelpeapparat eller spesialisthelsetjenesten. Barnehuset kan i særlige tilfeller gi behandling. Dette kan for eksempel være der det er:

- Behov for akutt, korttidsbehandling
- Situasjoner der motivasjon eller alliansen med barnehuset tilsier det
- Nødvendig i påvente av oppstart av annet hjelpetilbud
- Viktig for å forebygg ny utsatthet og potensielle framtidige psykiske helseplager

Barnehuset skal imidlertid ikke erstatte eksiterende hjelpeapparat.

I tillegg gis det råd, veiledning og andre støttetiltak til pårørende og familie. Koordinering og samhandling med øvrig hjelpetilbud er en annen sentral og viktig oppgave.

Barnehusene gjennomfører ulike tiltak og prosjekter som del av oppgaven med oppfølging og behandling, bl.a. samhandling med kommunal barnevernstjeneste, gruppetilbud for bestemte målgrupper, veiledningstilbud overfor andre tjenester og informasjonstiltak.

7.1 Samhandling med kommunalbarneverntjeneste

Barnehusene samarbeider med den kommunale barneverntjenesten om det enkelte barn i forkant av avhøret og i forbindelse med den videre oppfølging av barnet og familien/foresatte. Barnevernstjenesten er en svært viktig samarbeidspartner i arbeidet med beskyttelse og oppfølging av barn etter avhør. I 2018 har samarbeidet med barnevertjenestene vært et viktig fokusområde for barnehusene, og flere prøver ut nye og forpliktende modeller i samhandlingen etter avhør for å sikre at barna og deres familier får den oppfølgingen de skal ha.

7.2 Samhandling med habiliteringstjenesten

Barnehusene utvikler samarbeidet med habiliteringstjenestene både i spesialisthelsetjenesten og i kommunal virksomhet. Det arrangeres konferanser og faglige treffpunkter for å sikre god tverrfaglig samhandling i saker som omhandler særlig sårbare voksne.

7.3 Konsultasjonsteam

Konsultasjonsteam er et tilbud til første- og andrelinjetjenester i barnehusets region. Konsultasjonsteamene tilbyr tverrfaglig og tverretatlig, anonym drøfting av saker hvor det foreligger en bekymring knyttet til om barnet kan være utsatt for noe straffbart. Barnehusene opplyser også at teamene gir råd, bidrar til å avklare roller og anbefaler oppfølgingstiltak.

Det er per i dag ikke besluttet at konsultasjonsteam skal være en del av Statens barnehus' kjerneoppgaver. Fem av barnehusene har per 31.12. 2018 likevel etablert konsultasjonsteam herav nyetablering i Bodø og reetablering på Hamar.

I tillegg tilbyr alle barnehusene konsultasjoner til private og offentlige som tar kontakt per telefon eller personlig oppmøte.

Konsultasjonsteamene varierer noe i art, innhold og sammensetning. Teamene kan rette seg mot vold og seksuelle overgrep mot barn, barn og unge med problematisk og skadelig seksualisert atferd, vold og seksuelle overgrep mot personer med utviklingshemming og andre særlig sårbare over 16 år. Et konsultasjonsteam har fokus på radikalisering.

7.3.1 Evaluering

Ordningen med konsultasjonsteam evalueres i 2018/19 gjennom en casestudie av noen utvalgte konsultasjonsteam både i kommunal regi og i regi av Statens barnehus. NORCE Norwegian Research Centre er ansvarlig for studien.

Prosjektet finansieres av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og har som overordnet mål å fremskaffe ny kunnskap for å vurdere om konsultasjonsteam bidrar til økt avdekking og god hjelp til barn og unge som utsettes for vold og overgrep. Analyser vil lede til anbefalinger om hvordan ordningen med konsultasjonsteam kan videreføres.

7.4 Informasjonstiltak og veiledningstilbud

Det er viktig at barnehusets arbeid er kjent for aktuelle målgrupper og berørte, og at informasjon om arbeidet er tilpasset ulike behov. Nedenfor redegjøres kort for ulike informasjonstiltak og veiledningstilbud i regi av et eller flere barnehus. Oversikten er ikke uttømmende.

- Veiledning og deltakelse på foreldremøter i barnehage, skole eller idrettslag som har vært berørt av konkret straffesak.
- Deltakelse på ulike arenaer for å informere om egen virksomhet, som for eksempel fylkesmenn, psykisk helsevern, kommunale helsetjenester og barneverntjenester.
- Bistand gjennom telefonhenvendelser der profesjonelle samarbeidspartnere eller privatpersoner ber om anonyme drøftinger og veiledning. Noen blir henvist videre eller tas inn som sak i konsultasjonsteam.
- Tilbud om veiledning til kommunale barneverntjenester i saker som gjelder mishandling i nære relasjoner. Fokus er rettet mot kommunens arbeid etter avhør av barnet.

8. Fagutvikling

Faglig utvikling er den fjerde kjerneoppgaven til Statens barnehus og skjer som en integrert del av andre løpende oppgaver, i tverrfaglige samarbeidsfora og gjennom prosjekter. Barnehusene oppgir at de deltar i, og selv fasiliterer seminarer og undervisning i ulike fora. Det vises til deltagelse i undervisnings- og opplæringstiltak, utviklingsprosjekter, konferanser og regionale-, nasjonale- og internasjonale nettverk.

8.1 Barnehuskonferansen 2018 og jubileumskonferanser

Barnehuskonferansen er en årlig samling hvor alle barnehus i Norge deltar med så mange som mulig av sine ansatte. Samlingen er en viktig arena for deling av kunnskap slik at barnehusene holder felles faglig retning. Statens barnehus Moss og Bergen var arrangør av årets samling som ble holdt i Bergen i september. Barnehusenes nasjonale nettverksgrupper innenviktige fagområder ble presentert. Nettovergrep og barn med problematisk eller skadelig seksuell adferd (SSA) var prioriterte temaer ved årets samling.

Statens barnehus Hamar markerte sitt 10 årsjubileum:
Jubileet ble markert med en fagkonferanse med følgende tema: Utviklingstraumer, sårbare voksne i møte med barnehuset, medisinsk og odontologisk undersøkelse, barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd samt etterforskning og straffesaksbehandling av nettsaker.

Statens barnehus Sandefjord markerte sitt 5 årsjubileum:
Barnehuset i Sandefjord hadde 5 års markering i november. Barnehuset hadde laget to filmer som belyste arbeidsoppgaver før, under og etter avhør. Filmen handlet om koordinering av avhørsdagen og alt det usyngelige arbeidet som gjøres for å få til et vellykket resultat. Den andre filmen presenterte noe av det som gjøres av kartlegging, oppfølging og behandling i barnehuset. Forandringsfabrikken var invitert og presenterte sine funn etter undersøkelse "Rett og sikkert for oss".

8.2 Faglige nettverk og utviklingsprosjekter

Det er etablert flere faglige nettverk hvor samtlige barnehus deltar. Fagnettverkene har som målsetting å dele erfaringer mellom de ulike barnehusene, opprettholde og videreutvikle fag, samt bidra til at barnehusenes tilbud blir mer ensartet. Følgende nettverk/grupper er etablert:

- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn under 6 år (førskolebarn).
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av voksne psykisk utviklingshemmede og andre særlig sårbare.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av fornærmede som har vært utsatt for nettrelaterte overgrep.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn og unge med skadelig seksuell atferd.
- Nettverk rettet mot psykologrollen i Statens barnehus.
- Nettverk for de teknisk/merkantilt ansatte.
- Nasjonal nettverksgruppe for komplekse traumer. En representant for nettverket deltar i CACTUS-nettverket (Child and Adolescent Complex Trauma Society), et landsomfattende faglig nettverk etablert for å fremme fagutvikling på komplekse traumer.
- Deltakelse i nasjonal gruppe som samarbeider vedrørende barn og unge med bekymringsfull seksuell adferd. I tillegg til representanter fra barnehus deltar RVTS med en representant for hver helsereligion. Gruppen har etablert samarbeid med tilsvarende fagpersoner i Norden. Det nasjonale nettverket ledes av RVTS Midt.
- Promise er et europeisk nettverk som arbeider for å etablere barnehus i de europeiske landene. To representanter fra barnehusene, samt en representant fra

Politidirektoratet deltar i nettverkets ekspertgruppe og bidrar med kunnskap om etablering og drift av barnehus.

8.3 Nasjonale fagutviklingsprosjekter

Barnehusene blir invitert til å delta i ulike nasjonale fagutviklingsprosjekter. Videre inviteres ofte barnehusene til å være egen høringsinstans. Barnehusene har deltatt med flere fagpersoner i en nasjonal arbeidsgruppe ledet av Bufdir og POD for utvikling av samarbeidsrutiner mellom barneverntjenesten og politi.

8.4 Undervisning, kompetansedeling, kurs og konferanser

PHS og Kripos har ansvar for henholdsvis avhørsutdanning og metodeutvikling. Nærmere om dette i kapittel 3.3.

Ut over hva som er nevnt tidligere deltar barnehusene i ulike opplæringstiltak og gjennomfører selv kompetansehevende tiltak, samt bidrar på ulike konferanser i hele landet.

Barnehusene har også i 2018 bidratt i undervisning ved høyskoler og universitet, i samarbeidende institusjoner og i organisasjoner – både eksternt og i egen politiorganisasjon. Dette anses som viktig for utvikling av faget og for å øke kompetansen på tvers av tjenesteapparatet.

8.5 Foredrag for utenlandske delegasjoner

I Europa er den norske barnehusmodellen høyt ansett. Flere barnehus bidrar med kompetanse om den norske barnehusmodellen. Blant annet har to medarbeidere gjennom "Promise" gitt bidrag i Slovenia, Tunis og Stockholm. Flere delegasjoner gjester også barnehusene gjennom året.

8.6 Forskning

Barnehusene er et attraktivt sted for forskere som ønsker kunnskap om barn og unge utsatt for vold og overgrep, og også i økende grad gruppen barn/ungdom som utviser skadelig seksuell atferd. Barnehusene holder seg oppdatert på gjeldende forskning, bidrar til fagutvikling på feltet og legger til rette for forskning. Det er ulike prosjekter ved de ulike barnehusene. Enkelte prosjekter er av nasjonal karakter og er finansiert blant annet av NKVTS, mens andre er små prosjekter som drives lokalt.

Et eksempel er forskningsprosjektet Tidligere og aktuelle helseplager og muligheter for tidligere avdekking av vold, overgrep og omsorgssvikt hos barn som kommer til Statens barnehus Oslo. Prosjektet er forankret i NKVTS sitt femårige forskningsprogram (2014-2019) om vold i nære relasjoner, initiert av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) og finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Det er inngått samarbeidsavtale mellom NKVTS og Oslo politidistrikt, Statens barnehus Oslo, om gjennomføring av forskningsprosjektet. Studien er godkjent av Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK Sør Øst, saksnr.2016/603).

Justis- og beredskapsdepartementets satsing på forskning løfter fram at kunnskap, forebygging og kvalitet i tjenestene henger nøye sammen. Forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner går inn i en ny femårsperiode og referansegruppen arbeider med innspill til ny programplan for 2019-2024. Barnehusene er en viktig arena for utvidet kunnskap om vold og overgrepsfeltet og ønsker å være en viktig bidragsyter for videre forskning. Målet med programmet er å støtte opp om en helhetlig kunnskapsutvikling om vold i nære relasjoner i en norsk sammenheng. Barnehusene er representert i referansegruppen.